

İki Süreç Tek Sonuç

Mehmet Doğan

Böyle bir değerlendirmeye makro ve mikro düzeyde bakmakta yarar var. Küreselleşen ve buna bağımlı olarak küresel etkileri olan sancılı bir dünyada yaşıyoruz ve böyle bir dünyada, bir bölgede meydana gelen bir olay, hemen başka yerlerde de etkilerini gösteriyor. Bu bağlamda 28 Şubat, Türkiye'de statükonun yani iktidarı elinde tutan ve iktidarı elinde tutmak için her türlü zulmü meşru gören zihniyetin toplum üzerindeki dayatmasının mikro düzeydeki uygulamasının adıdır. Makro düzeydeki bu dayatmanın adı ise, 11 Eylül ve halen devam eden süreçtir. 11 Eylül süreci, bütün baskı ve dayatmalarıyla küresel bir sorun olarak halen karşımızda durmaktadır.

Türkiye'de 'Refahyol'un kuruluşuyla başladığı varsayılan 'iktidar' olma ve daha da güçlenme iyimserliği, 28 Şubat süreciyle adeta tam tersine döndü ve ciddi bir demoralizasyona yol açtı. 28 Şubat "ayarı", geniş bir İslami yelpazede, etkisi önümüzdeki yıllarda ortaya çıkacak ciddi bir travma izi bıraktı. Bu travma, o kadar ileri gitti ki, iktidar iddiasından vazgeçmeye gidecek kadar ciddi bir özgüven yitimine yol açtı.. Daha önce savunulan her türlü değerler bir anda unutuluverdi. İktidar olmak için "iyisiyle" "kötüsüyle" geçmiş kazanımlar, birikimler olduğu gibi "inkar" edildi. Başka söylemlerle iktidar olunması sürecine girildi.

Nasıl ki 28 Şubat darbesine gerekçe olarak Sincan'da yapılan Kudüs Gecesi, Müslüm Gündüz-Fadime Şahin olayı, Refahyol Başbakanı'nın tarikat şeyhlerine iftar yemeği... gibi kılıflarla "irtica" elbiseleri giydirilmişse, benzer kılıflar da 11 Eylül sürecinde daha da azgınlaşarak "İslam=terör" şekline dönüştü. Ülkeler işgal edildi, sivil insanların canlarına kıyıldı, masum halklar üzerindeki ayrımcı uygulamalarda bulunuldu ve halen bu zulüm devam etmektedir.

28 Şubat'ta Türkiye ölçeğinde medyanın geliştirdiği, Müslümanları aşağılayıcı, mahkum edici ve dışlayıcı tutum ve politikalar 11 Eylül süreciyle daha kibirlice küresel bir boyut kazandı. 28 Şubat veya 11 Eylül ismi ne olursa olsun ister mikro, ister makro düzeyde yapılmak istenen Müslümanlara hayat hakkı tanımamaktır.

Yerel düzeyde 28 Şubat'ı, küresel düzeyde 11 Eylül sürecini iyi analiz etmemiz gerekmektedir. 28 Şubat'ı sadece Refah-yol veya Erbakan iktidarı? 11 Eylül sürecini ise Usame bin Ladin veya Afganistan'daki Taliban iktidarı ya da Irak'taki Saddam Hüseyin özelinde algılamamalıyız. Türkiye'deki 28 Şubat süreci, nasıl ki sadece İslami camia üzerinde değil, bütün toplum kesimleri üzerinde etki yaptıysa, 11 Eylül süreci de sadece yukarda ismi anılan insanlar ve bölgeler özelinde kalmayacaktır. Bütün mazlum halkları kapsayacak ve daha da bir yoksulluğa, kaosa, istikrarsızlığa yol açacaktır.

Türkiye'deki ve İslam dünyasındaki Müslümanlar her yönüyle esir alınmak istenmektedir. Müslümanların kaynakları ve toprakları işgal edilmektedir. İslam'la bağlantısı olan herkes bundan nasibini almaktadır. Müslümanlar siyasal, ekonomik ve kültürel anlamda köleleştirme ve hadımlaştırma ile karşı karşıyadırlar.

28 Şubat sürecinde Türkiye'de toplumsal yapıda ağır tahribatların olduğu doğrudur. Ele geçirilen iktidar aygıtı ile hukuk siyasallaşmış, yasaklar sosyal hayatın her düzleminde kendisini hissettirmiştir. İnsanlar, İslam'la ilişkilerinden dolayı ister askeriyede olsun, ister okulda, ister iş yerlerinde ister başka yerlerde olsun dışlanmaya maruz kalmış, fişlenmiş, taciz edilmişlerdir. Benzer bir durum 11 Eylül sürecinde daha da sınır tanımayarak bütün dünya Müslümanlarına uygulanmıştır ve halen uygulanmaktadır.

Tedirginlik ve Şaşkınlık?

Türkiye'de 28 Şubat'la başlayan süreç geniş anlamda Müslüman camiada bir tedirginlik, şaşkınlık ve politikasızlık durumunu beraberinde getirmiştir. İktidardan ayak oyunları ve yasakların başlaması, geniş yelpazenin temsilcisi konumunda bulunan camiadaki (RP-FP-SP) tedirginlik, şaşkınlık ve politikasızlık, travma sürecini hızlandırmıştır. Özellikle çarçabuk geliştirilen politik duruşun muhasebesinin ve özeleştirisinin zayıf olması, yeni dönem perspektifi ve buna bağlı değişiklikler, karşı tarafın yani sivil-asker darbecilerin bu geniş yelpazenin üzerine gitmelerini kolaylaştırmış ve kamuoyunda bu kesimi, sürekli geri adım atarak meşruiyet arıyorlar suçlamasına muhatap etmiştir.

Konjonktürel olarak geliştirilen politikalar bağlamında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına bağlanan büyük ümitler ve Avrupa Birliği üyeliği yaklaşımı, Türkiye yerelinde "başörtüsü bizim öncelikli sorunumuz değildir" savrulmasıyla neticelenmiştir. Çünkü, Avrupa Birliği'ne üye devletlerin de "başörtüsünü önceleyen" siyasi akımlara soğuk baktığı bilinmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Refah Partisi ile ilgili verdiği son kararda "İslam'ı" yani şeriat hukukunu yargılaması, AB ve kurumlarının uzun vadede İslam'a nasıl bakacağını göstermesi açısından önemli olsa gerek.

İslami camiada AB ile ilgili olarak, hak ve özgürlüklerin hemen geleceği, demokrasi, çoğulculuk ve insan hakları... gibi konulardaki aşırı iyimserlik; bu batılı kavramları ve uygulamaları eleştiriye tabi tutmaksızın ve özümlemeksizin kabullenmek ise ayrı bir çıkmazı işaret etmektedir. Kuşkusuz Avrupa'daki hak ve özgürlükler bir an evvel Türkiye'de de uygulanmalıdır. Türkiye'deki ilkel uygulamaları Avrupa ile kıyasladığımızda, Avrupa tercih edilmelidir.

Konjonktürel olarak bazı "hak" ve "özgürlükleri" kazanacağız varsayımıyla Avrupa Birliği'ni hak ve hukuk dağıtan bir mekanizma olarak görme yanlışlığı içerisine de girmemeliyiz. Batı'nın haklar ve özgürlüklerle ilgili tutumu, insan hakları kavramına yüklediği anlam, özellikle 11 Eylül sürecindeki devlet politikalarıyla daha bir su yüzüne çıkmıştır. Müslüman göçmenler üzerindeki hukuksal, siyasal, psikolojik ve sosyal baskılar had safhaya varmıştır. Batı'nın savunduğu insan hakları, demokrasi, çok kültürlülük söylevleri koca bir palavradır ve bu temenniler kendileri için geçerlidir. Batı'nın bu kavramlarla dünya üzerinde haksız, hukuksuz, aç gözlü ve arsız hegemonya arzusunu görmezlikten gelmek safdillik olur.

Avrupa Birliği, Avrupa tarihinde ilk defa gönüllü olarak gerçekleşen federatif bir devlettir. Yaptırım gücüne sahip ve almış olduğu kararlar bağlayıcı niteliktedir. AB, gönüllü parçalardan oluşan bir devlet modelinin belki de ilk tarihsel örneğidir. AB, salt ekonomik ve hürriyetler birliği değildir. Birlik, kendi bağlamında bir değerler topluluğudur. Bu değerler, 'batılı medeniyet anlayışını, batılı insan hakları anlayışını Batı merkezinden bütün dünyaya egemen kılmaktan geçer' düşüncesinden hareketle oluşturulmuştur. Batı, kendisinin dışında kalan kültürleri, dinleri farklı yöntemlerle ya asimilasyon pratiğiyle hadım etmek istemekte, ya da eliminasyon uygulamalarıyla yok etmek istemektedir.

Bunun en bariz örneği Batı'da yaşayan 20 milyon Müslümana verilen(!) hak ve özgürlüklerden anlayabiliriz. Yarım yüzyıldır Almanya'da yaşayan Türkiyeli Müslümanların dini İslam, halen Musevilik ve Hristiyanlık gibi "resmi" din statüsünde değildir.

Özellikle 11 Eylül sonrası yani 28 Şubat'ın Avrupa versiyonu sürecinde İslamcı ve Müslüman tabiri Batı'da terörist sıfatıyla eş anlamlı kullanılır olmuştur. Bu sıfat, 28 Şubat'ta Türkiye'de olduğu gibi medya ve devletin istihbarat merkezleri tarafından öyle abartılmıştır ki, Müslümanlar'ın üzerine "terör" elbisesi giydirilerek adeta "ötekileşmenin, dışlanmanın" bir diğer adı anlamında kullanılmıştır.

"Kan kültürü" oluşturulmak istenerek zaten var olan ön yargılar ve husumetler artırılmıştır. Bu gelişmelerin merkezinde devlet politikaları yatmaktadır. Yine 11 Eylül sonrası İslam

dünyası ve Müslümanların geri kalmışlıklarına ilişkin görüntüler ekrana yansımış ve bu görüntüler üzerinden çözümler aranmaya başlanmıştır. Özellikle 28 Şubat'ta Türkiye'de olduğu gibi 11 Eylül sonrasında medyanın geliştirdiği Müslümanları aşağılayıcı, mahkum edici, dışlayıcı dil ve tutum çok açık bir şekilde kendisini hissettirmiştir.

Batı'da ve Amerika'da yaşayan Müslümanlara karşı yürütül(en)müş ayrımcılık (diskriminirung-diserimination) temelindeki uygulamaların küresel bir boyut kazanmakta olduğu bugün için apaçık ortada durmaktadır.

11 Eylül hadisesinden sonraki haftalarda Müslümanlar üzerindeki polis kontrolleri sıklaşmış, gerek kiralamak gerekse mülkiyetlerine satın almak için ev arama sırasında da zorluklarla karşılaşmışlar ve gündelik hayatta saldırgan tavırlarla karşı karşıya kalmışlardır. Doğulu görünümünde olan taksi sürücülerini Alman müşterilerinden, "Ben Müslümanların kullandığı arabaya binmem" gibi tepkilerle karşılaşmışlardır. Zaten bu tür ayrımcılığın 11 Eylül ile başlamadığı bilinen bir gerçektir. Ama ne var ki 11 Eylül süreci, daha önce de var olan bu tür davranışlara adeta meşruiyet kazandırmıştır.

11 Eylül sonrası Müslüman cemaat ve şahıslara yönelik düşmanlıklar, Avrupa'nın birçok ülkesinde mekanlara ve kişilere saldırı şeklinde ortaya çıkmıştır. 11 Eylül sonrası basında yer alan tahrik edici haberler, Müslümanların kutsal mekanlarını terör yuvası gibi lanse edilme uğraşları olmuştur.

11 Eylül saldırısından sonra depreşen İslam fobisi (Islamophobia) düşmanca tavırlara dönüşerek kendini göstermiştir. Düşman tavırlar sonucu, sözlü ve fiili taciz şeklinde, kişilere ve kurumlara karşı yapılan saldırıların en çok Belçika, Hollanda, Danimarka ve İsveç'te gerçekleştiği görülmüştür. Yine başörtülü kadınlar, düşmanlığın, nefretin bir nevi hedef tahtası haline gelmişlerdir. Azar ve küfürle karşılaşan diğer bir grup ise sarık takan erkekler olmuştur. Bu arada sarık kullanan Sih erkekleri de sataşmalarla karşı karşıya gelmişlerdir. Birçok Avrupa ülkesinde küçük çapta da olsa mescitler, camiler yakılmaya, bombalanmaya veya pisletilmeye çalışılmıştır.

Avrupa Irkçılık ve Yabana Düşmanlığı Gözlem Merkezi'nin 11 Eylül tarihinde Amerika'ya yönelik saldırıların hemen akabinde yapmış olduğu "yıldırım araştırması" bu saldırılar ile özellikle Avrupa'daki Müslümanlara yönelik saldırılar arasında ciddi bir bağlantı olduğunu açıkça göstermiştir. Daha ilk günlerde gerek Amerikalı yetkililerin ve gerekse Avrupalı politikacıların, saldırganların kimliği konusunda yaptıkları açıklamalar, batılı kamuoyunda Müslüman aleyhtarlığının harekete geçmesi için yeterli sebep olmuştur.

ABD'de meydana gelen 11 Eylül hadisesiyle bağlantılı olarak Batı'daki Müslüman azınlıklara yönelik düşmanlığın hortlaması, üzerinde ciddi olarak düşünülmesi gereken bir konudur.

11 Eylül sonrası anti-İslamizm kendisini daha fazla medya ve politikada hissettirmiştir. Terörist olayları kınama bahanesiyle, çoğu zaman maksadı aşan sözler sarf edilmiş ve "İslam" ile "terör" kavramları birlikte anılır olmuştur. Irkçı medya ve siyaset adamları, terörden İslam'ı ve Müslümanları sorumlu tutarak, genellemeler yapmakla kalmamışlar; bizzat İslam'ı terörizmin kaynağı olarak göstermekten çekinmemişlerdir.

Nasıl Bir Ders Çıkartmalıyız?

Yaşamış olduğumuz zaman dilimi olağanüstü bir ana tekabül ediyor. Bir bunalım, bir kuşatma ve bir yok edilme ile karşı karşıyayız. Bunun için kapsamlı, kuşatıcı derinlikli ve uzun soluklu analizler yapmak zorundayız.

28 Şubat darbesi ile başlayan süreç Türkiye'de; 11 Eylül'de ABD'ye yönelik eylemle başlayan süreç ise Avrupa'da ve dünyada birçok şeyi ciddi bir dönüşüme ve değişime uğrattı. Son yıllarda ve özellikle 11 Eylül sonrasında yaşananlar, genel olarak bütün dünya toplumları için,

ama özellikle de Avrupalı ve Türkiyeli Müslümanlar için geçmişten nasıl bir ders çıkartmamız gerektiğini bizlere bir daha hatırlatmaktadır.

Müslümanlar olarak bugün önümüze, kendisini kabul etmemizi ve. onun her yaptığını ve savunduğunu içselleştirmemizi, onaylamamızı şart koşan bir "güç" ile karşı karşıyayız.

Mesele onun istediği onayı verip vermemekte düğümlenmektedir.

Bizler kendi düşünsel/toplumsal deneyimimizi yeniden gözden geçirerek bu düğümü çözmek üzere bütün entelektüel imkanlarımızı yeniden seferber etmekle karşı karşıya bulunmakta olduğumuzun bilinciyle hareket etmeliyiz.

Aslında yaşamış olduğumuz tarih, yeni bir dünyayı ve yeni bir insanlık durumunu işaret etmektedir. Fukuyama, Huntington gibi aydınların öne sürdüğü gelecek tasarımları, enformasyon teknolojisindeki gelişmeler, bütün dünyada geçerli olan kimlik ve anlam arayışları, demokrasi, sekülerlik, din, çevre ve insan hakları kavramları etrafında süren tartışmalar, ABD'nin savaş ve işgal teşebbüsleri, lokal kriz bölgelerinde devam edegelen çatışmalar ve benzeri bir dizi olay ve olgunun hızıyla başı dönen bir dünya içinde yaşadığımızın farkında olmalıyız. Birikimlerimizi ve geniş ailemizin düşlerini kırarak, suçlayarak, yok sayarak hiçbir yere varamayız.

Özellikle 11 Eylül'den sonra, hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağına dair kuvvetli bir his dolaşıyor her tarafta. İslam aleminin yaşadığı iç sorunlar, çatışmalar ve zaaf halinin düzelebileceğine olan inancımız giderek zayıflıyor. Her geçen zaman, bir öncekinin tekrarı, her yaşanan olay, daha önce yaşanmışın türevi olarak karşımıza çıkıyor. Ne on yıl öncesine kadar ki fikri dinamizm ve canlı tartışmalar, ne de gelecek ile ilgili ideallerimizde canlılık mevcut...

İslam alemi, oldukça yorgun, insicamsız ve ümitsiz bir haleti ruhiye içerisinde. Görünürde süren birçok etkinlik, tartışma, uygulama ve arayışların geri planında o eski heyecan, umut, kendine güven ve diriliş ruhunu bulmak giderek zorlaşıyor.

İslami hareketlerin birçoğu, bulundukları ülkelerde ya egemen sınıfların baskılarıyla boğuşuyor ya da kendilerini meşrulaştıracak, iyi düşünülmemiş, aceleci politikaların hantal pratikleriyle vakit öldürüyor.

Filistin, Bosna, Çeçenistan, Keşmir gibi bölgelerde kadim düşmanlara karşı; Cezayir, Afganistan, Irak gibi bölgelerde iç çatışmalar ve işgalci güçlere karşı direnişlerle ümmetin çocukları kurtuluş için gayret sarf ediyor.

Durum, Amerikanizmin teslim aldığı insanlığa ve yenilgilerin bitap düşürdüğü İslam alemine yepyeni bir ruh ve heyecan vermeyi gerekli kılıyor. Var olan İslami düşünce birikimini güçlendirecek ve yeni fikir ve ilim adamları yetiştirecek kuvvetli bir rüzgâra dünden daha fazla ihtiyaç bulunuyor.

İnsanlığa ve İslam ümmetine hayırlı, verimli ve tutarlı projeler, manifestolar, tezler, pratikler sunabilmek ve kendi zilletini aşabilecek ciddi politikalar üretebilmek gerekiyor.

Tevhid, adalet ve özgürlük mücadelesine inanan bütün erdemli insanların, ciddi bir düşünsel ve eylemsel sarsıntıya yönelmesi gerekir. Bu bağlamda siyaset, kültür, ticaret ya da sanatla uğraşanlar bu alanların kendi dili, mantığı, kuralları ve kimliğini kazanabilmeli ve bizatihi kendi alanının en iyi, en kaliteli, en başarılı düşünce ve pratiklerini üretebilmelidirler. Olur olmaz her şeyin başına ya da ortasına "İslami", "Müslüman", "Kur'an", "Sünnet" gibi kavramlar serpiştirerek "en İslami, en Müslüman, en Kur'ani"lik iddiasının yanıltıcı ve kendi gerçeğimizin üzerini örtücü işlevini deşifre etmek icap eder.

Biz İslam'ın hayata hakim olmasını elbette istiyoruz.

İslam'ın hayata hakim olması demek, insanların özgürce inanıp-inanmama ortamının olması; can, mal, nesil ve akıl güvenliğinin temin edilmesi; iyilik ve adaletin ayakta tutulması demektir... Herkesi Müslüman yapmak ve Müslüman gibi yaşatmaya zorlamak, herkesin yapıp ettiğini denetlemek, bizim de ve başka hiç kimsenin de haddi değildir. Hesap gününün sahibi yalnızca Allah'tır ve biz sadece insanlara karşı işlenen suçları engellemek ve Allah'a karşı işlenen suçlarda da uyarıcı ve öğüt verici olmakla mükellefiz.

Özetle; entelektüel altyapısı olan dipdiri, dürüst, namuslu bir kimlik, abartısız mütevazilik ve tutarlı bir çizgi, derinlikli ve tabuları olmayan bir vizyon, güven veren ve iki yüzlü olmayan bir duruş, erdem, ahlâk ve hukuka dayanan bir örgütlülük, herkes için adalet ve özgürlük içeren bir söylem ve bir ümmet anlayışı geliştirmeliyiz.

Kolektif çalışmayı esas alan, karizma safsatasını aşabilen uyduruk-pısırsık, silik ve kaypak liderlik ve önderlik yerine "bizden" olan haysiyetli bir liderlik anlayışını inşa etmeliyiz. Bizler gibi yiyen-içen, bizler gibi yaşayan, en az bizler kadar her konuda çile çeken bir önderlik...

Bizden öncekilerin hatalarını tekrar etmek ve kendi hatalarımızda ısrar etmek gibi bir lüksümüz yoktur. Yaşamış olduğumuz zaman dilimi olağanüstü bir ana tekabül ediyor. Bir bunalım, bir kuşatma ve bir yok edilme ile karşı karşıyayız. Bunun için kapsamlı, kuşatıcı, derinlikli ve uzun soluklu analizler yapmak zorundayız ve bu süreçte, inandığı değerlerin yani hakikatin şahitleri olarak onurlu bir miras biriktirecek yeni bir var oluş için harekete geçmenin zorunluluğuna inanıyorum.

Haksöz Dergisi Sayı: 143 - Şubat 2003

Kaynak: İki Süreç Tek Sonuç - Mehmet Doğan